

دیدگاه

شماره: ۷۷۶	موضوع: آیا بخش صنعت پیشران رشد اقتصادی ایران است؟
تاریخ: ۱۳۹۵/۰۹/۱۵	

توضیح اجمالی:

رشد تولید ناخالص داخلی ایران از ابتدای برنامه اول توسعه، روندی بطئی و بسیار پرنوسان داشته است که یکی از دلایل آن وابستگی اقتصاد کشور به بخش نفت و برون‌زا بودن تحولات بازار نفت می‌باشد. با توجه به شرایط جدید اقتصاد ایران (افت قیمت نفت و کاهش درآمدهای نفتی و به تبع آن کاهش تاثیرگذاری این بخش در اقتصاد ایران، شرایط رکودی حاکم و ...) پاسخگویی به سوالات زیر برای رشد صنعتی آینده کشور بسیار حایز اهمیت است:

۱. کدامیک از زیربخش‌های اقتصادی پیشران رشد اقتصادی ایران می‌باشند (آیا بخش صنعت پیشران رشد اقتصادی ایران است)؟
۲. بخش صنعت دارای بیشترین پیوندها و ارتباطات با کدامیک از بخش‌های اقتصادی است؟
۳. با توجه به شرایط کنونی اقتصاد ایران، تحرک بخش صنعت نیازمند تحرک کدام بخش‌ها (و چه پیش‌نیازهایی) است؟
۴. با توجه به شرایط جدید اقتصاد ایران، کدامین زیرگروه‌های صنعت در آینده می‌بایست ایجادکننده تحرک در بخش صنعت و رشد اقتصادی کشور باشند؟

با عنایت به آنکه پاسخگویی به سوالات فوق نیازمند بررسی‌های گسترده‌ای است، نوشتار حاضر تنها درصدد پاسخگویی به سوال اول می‌باشد. برای پاسخ به سوال اول به دو شیوه می‌توان عمل کرد: **روش اول** تحلیل حسابداری است بدان مفهوم که رشد ارزش افزوده و سهم هر بخش از تولید ناخالص داخلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. براساس جدول (۱) مشاهده می‌شود که متوسط رشد ارزش افزوده بخش صنعت طی دوره مورد بررسی بالاتر از رشد سایر بخش‌های اقتصادی است ولی سهم این بخش در مقایسه با سهم برخی بخش‌ها از جمله خدمات و نفت پایین‌تر است. به بیان دیگر اگرچه بخش صنعت رشد حقیقی بالاتری نسبت به سایرین داشته است ولی به دلیل سهم پایین آن از تولید ناخالص داخلی، دارای تاثیرگذاری محدودتری در رشد اقتصادی است. بدیهی است در این روش، چون ارتباط متقابل بخش‌ها و ارتباطات آنها در نظر گرفته نمی‌شود؛ به‌طور دقیق پاسخگویی سوال مطروحه نمی‌باشد.

جدول (۱): رشد ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی و سهم آنها از تولید ناخالص داخلی (درصد)

متوسط سهم از تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری طی دوره ۱۳۶۸-۹۳	متوسط سهم از تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت طی دوره ۱۳۶۸-۹۳	متوسط رشد ارزش افزوده به قیمت ثابت طی دوره ۱۳۶۸-۹۳	
۹.۳	۷.۳	۳.۴	کشاورزی
۱۶.۹	۲۳.۳	۵.۳	نفت
۱۴.۳	۱۲.۹	۷	صنعت
۷.۳	۶.۷	۴.۵	ساختمان
۵۱.۹	۵۰.۶	۵	خدمات

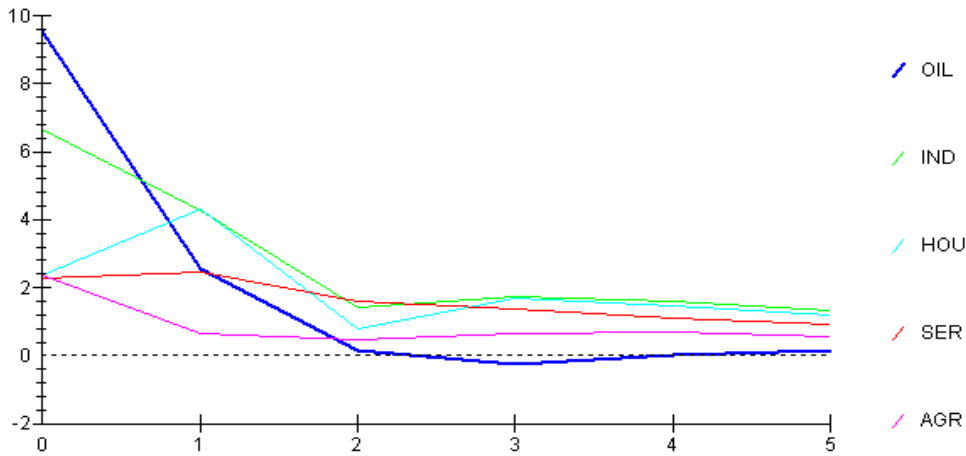
مآخذ: محاسبات جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

- اختلاف جمع ستون‌ها از رقم ۱۰۰ ناشی از گرد کردن و در نظر نگرفتن کارمزد احتسابی در حساب‌های ملی است.

روش دوم تحلیل اقتصادی مبتنی بر روش‌های کمی است که ارتباطات و تاثیرات متقابل بخش‌ها روی یکدیگر را نیز لحاظ کند. براین اساس با استفاده از مدل خودتوضیح برداری، تاثیرگذاری هر یک از زیربخش‌های اقتصادی بر رشد اقتصادی طی دوره ۱۳۶۸-۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. برای این منظور تکنه‌ای به میزان یک انحراف معیار به بخش‌های اقتصادی وارد شده است و سپس میزان تاثیرگذاری آن بر رشد اقتصادی استخراج شده است. در نمودار (۱) میزان تاثیر تغییر یک انحراف معیاری هر زیربخش اقتصادی بر رشد اقتصادی نمایش داده شده است.

دیدگاه

نمودار (۱): اثر تغییر زیربخش‌های اقتصادی (به میزان یک انحراف معیار) بر رشد اقتصادی (درصد)

مآخذ: محاسبات پژوهش جاری.

■ محور افقی نشانگر دوره و افق زمانی و محور عمودی نشانگر تاثیرگذاری زیربخش‌ها بر رشد اقتصادی است.

نتایج ارایه شده در نمودار (۱) نشان می‌دهد:

- بخش نفت (OIL) دارای بیشترین تاثیر اولیه بر رشد اقتصادی است، اما تاثیر آن ماندگار نیست بلکه گذرا و میرا می‌باشد (براساس نمودار تاثیر بخش نفت بر رشد اقتصادی پس از یک دوره به سمت صفر میل می‌کند).
- بخش صنعت (IND) و ساختمان (HOU) به ترتیب تاثیر بالا و ماندگاری بر رشد اقتصادی کشور دارند. نکته اساسی آنکه رشد بخش صنعت ارتباط تنگاتنگی با رشد بخش ساختمان دارد، بدان مفهوم که بخشی از رشد بخش صنعت وابسته به بخش ساختمان است (لذا رونق بخش صنعت تا حدودی از بخش ساختمان تاثیر می‌پذیرد).
- بخش خدمات (SER) و کشاورزی (AGR) نیز در رتبه‌های بعدی تاثیرگذاری بر رشد اقتصادی کشور می‌باشند. گفتنی است رشد بخش خدمات به شدت وابسته به حجم فعالیت‌های اقتصادی بخش‌های مولد نظیر رشد بخش صنعت می‌باشد. لذا بدون رونق در بخش‌های مولد نمی‌توان انتظار رشد در بخش خدمات داشت.

نکات کلیدی:

- بخش نفت تاثیرگذاری اولیه بالا اما با ماندگاری پایین بر رشد اقتصادی کشور دارد (دلیل این امر پیوندهای محدود با سایر بخش‌ها و شیوه استفاده از درآمدهای نفتی می‌باشد که حتی در مواردی تاثیرگذاری منفی بر بخش تولید داشته است). بخش‌های صنعت و ساختمان به دلیل پیوند با یکدیگر دارای تاثیر و ماندگاری بالا بر رشد اقتصادی کشور هستند (دلیل این امر پیوندها و ارتباطات وسیع این بخش‌ها با سایر بخش‌های اقتصادی است).
- بخش‌های صنعت و ساختمان بخش‌های پیشران کشور برای خروج از رکود فعلی محسوب می‌شوند، لذا برنامه‌ریزی برای تحریک این بخش‌ها می‌بایست در اولویت قرار گیرد.